ΠΑΝΤΙΣΡΑ
αντικαπιταλιστικη • ενημερωση

Γράφει ο **Ειρηναίος Μαράκης**

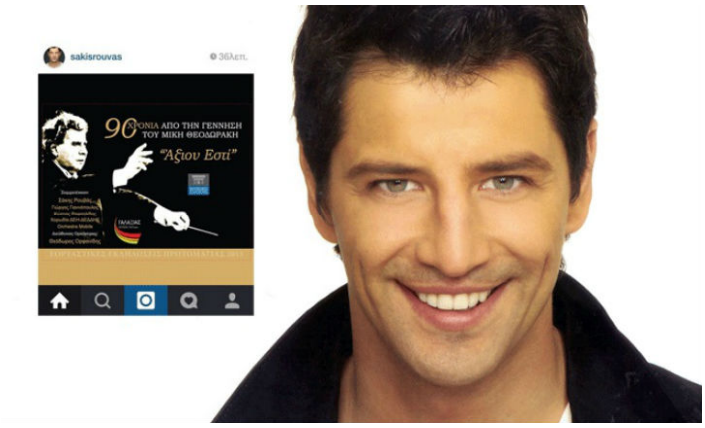

Ο Σάκης Ρουβάς θα τραγουδήσει Μίκη Θεοδωράκη και το Άξιον Εστί του Οδυσσέα Ελύτη στο πλαίσιο του εορτασμού της Εργατικής Πρωτομαγιάς και με αφορμή τα 90α γενέθλια του μουσικοσυνθέτη. Να ποιά είναι η είδηση που μονοπώλησε το ενδιαφέρον αρκετού κόσμου περισσότερο κι από τη ληστεία των αποθεματικών σε δήμους και δημόσιους φορείς από την κυβέρνηση, περισσότερο κι απ' τις δολοφονίες των μεταναστών στη Μεσόγειο και από την έναρξη τη δίκης της Χρυσής Αυγής. Όπως είναι λογικό αναπτύχθηκαν διάφορες κριτικές σχετικά με το ζήτημα. Αλλά αυτό που κυριάρχησε ήταν ένας ανεξέλεγκτος και δίκαιος, θα έλεγα, θυμός για την επιλογή να ερμηνεύσει ο Σάκης Ρουβάς αυτό το ποτισμένο με αίμα και ιδρώτα του λαού μας έργο. Όμως το πρόβλημα δεν είναι τόσο ότι θα τραγουδήσει ο Σάκης Ρουβάς το Άξιον Εστί -αν και προσωπικά, τη θεωρώ μια ιερόσυλη και βέβηλη πράξη.

Το πρόβλημα, το κεντρικό ζήτημα που πρέπει να μας απασχολεί, είναι οι μηχανισμοί, τα επιχειρηματικά συμφέροντα, οι καλλιτεχνικοί κύκλοι και οι διάφοροι που πρότειναν και επέβαλλαν τον Ρουβά ως ερμηνευτή του έργου για τη συγκεκριμένη παράσταση. Μηχανισμοί που μέσα στην ακόρεστη πείνα τους για Κέρδος δεν αρκούνται στην υπερεπιτυχημένη τραγουδιστική (και καλλιτεχνική για τα δεδομένα του μουσικού χώρου που κινείται ο τραγουδιστής) παρουσία του αλλά διεκδικούν να τον παρουσιάσουν και να τον εκμεταλλευτούν ως ένα υπερκαλλιτέχνη ποιότητας. Γι' αυτό βλέπουμε ως ηθοποιό δραματικών (αποτυχημένων καλλιτεχνικά) έργων και ως ερμηνευτή έντεχνης μουσικής και ποίησης τον Σάκη Ρουβά. Ίσως αύριο τον δούμε να γράφει ποίηση ή και να μελοποιεί Γιάννη Ρίτσο και Νίκο Καββαδία. Ποιός ξέρει! Ότι πουν τα συμφέροντα και μάλιστα, αξιοποιώντας τις καλύτερες διαθέσεις του κοινού για έργα ψυχικής ανάτασης και συνειδητοποίησης. Στοχοποιώντας όμως το συγκεκριμένο πρόσωπο και όχι εκείνους τους μηχανισμούς που αξιοποιούν τη δημοφιλία του τραγουδιστή για να προσεγγίσουν, δήθεν, τη νεολαία και για να τιμήσουν τον μεγάλο μας συνθέτη, δεν θα καταφέρει κανείς τίποτα.

Η στοχοποίηση ενός προσώπου – θύματος και θύτη αυτού του μηχανισμού, που αποτελεί μέγιστο σύμβολο της εμπορευματοποίησης της τέχνης και του πολιτισμού – είναι απείρως ευκολότερη από το να επικεντρωθείς στη μάχη που καταδυναστεύει την ελεύθερη καλλιτεχνική δημιουργία. Και αυτό είναι πρόβλημα. Δυστυχώς, εντός του Καπιταλισμού, εντός αυτού του συστήματος που δημιουργεί πολέμους, ρατσισμό, καταπίεση και χίλια άλλα, τα πάντα αξιοποιούνται για το Κέρδος. Έχει συμβεί και παλαιότερα, συμβαίνει και τώρα. Χωρίς αιδώ, χωρίς ντροπή, το Άξιον Εστί βρίσκεται θύμα αυτής της πολιτικής. Τι καλύτερο, λοιπόν, από τον εμπορικό Σάκη Ρουβά με τις πάρα πολλές, ακόμα και σήμερα, ακόλουθους που θα ερμηνεύσει το δημοφιλέστερο, ίσως, έργο της ελληνικής ποίησης, τέκνο της οργής αλλά και της πονεμένης μνήμης του λαού, μέσα σε μια χώρα που στενάζει κάτω από τα δεσμά του μνημονίου! Και μάλιστα την ημέρα της Εργατικής Πρωτομαγιάς! Να, έτσι, ίσως θα σκέφτηκαν οι οργανωτές της συγκεκριμένης συναυλίας και θα έβαλαν σε εφαρμογή το σχέδιο τους. Αν δεν αντιμετωπίσεις αυτό το πρόβλημα, θα χάσεις το δίκιο σου. Η ισοπέδωση των πάντων πρέπει να σταματήσει τώρα αλλά και η κριτική μας πρέπει να είναι προσεκτική.

Και ο Μίκης Θεοδωράκης; Ο μεγάλος μουσικοσυνθέτης συνεπής μέσα στην ασυνέπεια του, έδωσε σχετική δήλωση στη δημοσιότητα η οποία πνίγεται στις αντιφάσεις. Αρχικά σχολίασε, πολύ σωστά κατά τη γνώμη μου, ότι δεν μπορεί, ούτε επιτρέπεται σύμφωνα και με τις δικές του απόψεις που χρόνια στηρίζει, να «απαγορεύσει» τη συγκεκριμένη ερμηνεία και παράσταση, εφόσον ένα έργο από τη στιγμή που θα δημιουργηθεί, ξεφεύγει ακόμα και από τον ίδιο τον δημιουργό, που δεν έχει δικαίωμα να κρίνει δικτατορικά ποιος είναι «άξιος» να το ερμηνεύσει και ποιος όχι. Μόνος κριτής είναι το κοινό και ο χρόνος, σύμφωνα με τον συνθέτη. Αυτοί τελικά κρίνουν, συμπληρώνει, τι θα πάει στα σκουπίδια και τι θα μείνει για πάντα, θεωρώντας την χειρότερη εκτέλεση πολύ καλύτερη από μια απαγόρευση. Και από την άλλη επιτέθηκε σε όλους αυτούς που δηλώνουν «υπερασπιστές της μουσικής του», σημειώνοντας πως κανείς τους δεν βρέθηκε να υπερασπιστεί το έργο του όταν απαγορευόταν στο παρελθόν. Δήλωσε χαρακτηριστικά:

> «Ποια ήταν η αντίδραση των «φίλων της μουσικής μου» σε όλες αυτές τις περιπτώσεις; Απολύτως καμία! Ούτε ένας Έλληνας δεν θεώρησε χρέος του να υπερασπίσει το έργο μου σε όλες αυτές τις απαγορεύσεις και αποκλεισμούς! Ούτε ένας! Και ξαφνικά βλέπω τώρα να γεμίζει το Ίντερνετ και ο τύπος από δεκάδες δημοσιεύματα «υπερασπιστών του έργου μου», που ζητούν να προστεθώ κι εγώ ο ίδιος στον μακρύ κατάλογο αυτών που κατά καιρούς το απαγόρευσαν. Και γιατί; Διότι, λένε, ο συγκεκριμένος ερμηνευτής ανήκει στην «υποκουλτούρα». Όμως τι σημαίνει άραγε ο όρος αυτός; Το θέμα είναι μεγάλο και πολύπλοκο και εξαρτάται

> από την οπτική γωνία του καθενός. Σε ό,τι με αφορά, τι θέλετε να σκεφτώ, όταν βλέπω το έργο μου (που το θεωρούν υποτίθεται ποιοτικό) να μην υπάρχει στη χώρα μου; Και πώς να υπάρχει όταν βρίσκεται επί δεκαετίες ολόκληρες αντιμέτωπο με καταστάσεις σαν αυτές που ανέφερα πιο πάνω, με την ανοχή (στην καλύτερη περίπτωση) και τη σιωπή του θεωρούμενου προοδευτικού χώρου, δηλαδή τουλάχιστον του 60% του λαού μας;»**[1]**

Να λοιπόν, ποιές είναι οι αντιφάσεις και η ασυνέπεια του Μίκη Θεοδωράκη! Κανένας Έλληνας δεν στήριξε, ούτε υπερασπίστηκε το έργο του δηλώνει! Ενδιαφέρουσα παρατήρηση αυτή, γιατί τότε θα χρειαστεί να μας εξηγήσει όλοι αυτοί που φυλακίστηκαν από το παρακράτος της Δεξιάς και της Χούντας επειδή άκουγαν… Θεοδωράκη, εάν φυλακίστηκαν άδικα ή εάν δεν τους υπολογίζει, σβήνοντας έτσι μονοκοντυλιά την ιστορία τόσων χρόνων και τα πάθη του λαού μας. Από την άλλη, φαίνεται πως δεν καταλαβαίνει ή κάνει πως δεν καταλαβαίνει, ότι είναι ακριβώς το ίδιο όταν οι ελληνικές δισκογραφικές εταιρίες εκμεταλλεύονταν το έργο του με την συναυλία που οργανώνεται αυτή την περίοδο! Γι’ αυτό και μόνο το λόγο θα μπορούσε και θα έπρεπε να εκφράσει την αντίθεση του στην επιλογή του Σάκη Ρουβά για ερμηνευτή του Άξιον Εστί.

Όμως το ζήτημα, όπως αναφέρθηκα και πριν, δεν είναι ούτε η συμμετοχή του Ρουβά στην συγκεκριμένη συναυλία, ούτε καν οι δηλώσεις του Μίκη Θεοδωράκη. Ας αναρωτηθούμε, τι είδους πολιτισμό θέλουμε; Πως μπορούμε να οργανώσουμε την πολιτιστική παρέμβαση μας με τέτοιο τρόπο που θα προστατεύει τον λαϊκό πολιτισμό και την έκφραση των πολιτών; Γιατί να μην επιλέγονται και να προωθούνται νέοι αξιόλογοι καλλιτέχνες να ανανεώσουν με την ερμηνεία και την παρουσία τους τα κλασικά έργα, γιατί να μην δημιουργηθούν νέα έργα, ανώτερα των παλαιότερων; Δεν είναι κρίσιμο ζήτημα να προστατέψουμε την ελευθερία των καλλιτεχνών, μακριά από κάθε εξάρτηση ή να μην οικοδομήσουμε εκείνες τις δομές που θα μας λύσουν τα χέρια απέναντι στην εκμετάλλευση των έργων μας και της διάθεσης μας για δημιουργία; Να έρθουμε σε σύγκρουση με το σύστημα της κερδοσκοπίας, να τι χρειαζόμαστε και να το ανατρέψουμε. Το έχω γράψει και άλλοτε **[2]**, το παραθέτω και εδώ ως μια απαραίτητη επισήμανση.

Ο πολιτισμός, η τέχνη (και ο αθλητισμός) που αποτελούν βασικά στοιχεία της ανθρώπινης έκφρασης και συστατικά στοιχεία των ανθρώπινων κοινωνιών δεν μπορούν να μείνουν εκτός αυτών των αλλαγών. Η συζήτηση πρέπει να ξεκινήσει από τώρα και να διεκδικήσουμε άμεσες αλλαγές μέσα από τη στήριξη κινηματικών και καλλιτεχνικών προσπαθειών από εργαζόμενους που δεν έχουν την υποστήριξη κάποιου χορηγού ή που δεν επιθυμούν ο

πολιτισμός να γίνει εργαλείο στα χέρια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Το μεγάλο δίλημμα είναι εάν θα αρκεστούμε στο να αποδεχτούμε τον ρόλο των απλών ανθρώπων ως καταναλωτών των διάφορων πολιτιστικών δρώμενων ή αν θα επιδιώξουμε να προσελκύσουμε τους εργαζόμενους (κυρίως νεολαία και παιδιά) σε μια δημιουργική ενασχόληση με τον πολιτισμό και τις τέχνες Όσοι λογαριάζουμε τον εαυτό μας ή τις ομάδες μας σαν καλλιτέχνες κι όσοι θέλουμε την συνολική απελευθέρωση, πρέπει να στρατευτούμε σε αυτή την προσπάθεια. Καμία αναμονή, καμία προσαρμογή, καμία υποταγή. Όλοι στους δρόμους, στις σχολές, στις γειτονιές, στα εργοστάσια να ενισχύσουμε το δυνατό εργατικό κίνημα του τόπου μας που δεν σκύβει το κεφάλι και να χτίσουμε ένα δυνατό καλλιτεχνικό και βαθειά πολιτικό ρεύμα.

Ναι, δεν μπορούμε, ούτε πρέπει να απαγορεύσουμε στον Σάκη Ρουβά να τραγουδήσει το Άξιον Εστί. Σε αυτό έχει δίκιο ο Μίκης. Ούτε χρειάζεται να εξαπολύουμε επιθέσεις στο πρόσωπο του τραγουδιστή που από την πλευρά του, πολύ έξυπνα πλασάρεται ως ένας καλλιτέχνης που δοκιμάζει νέα πράγματα , το οποίο και στο ελάχιστο να ισχύει ή να ισχύσει θα είναι κέρδος. Να μην λειτουργούμε σαν σύγχρονοι ιεροεξεταστές, να ποια είναι μέγιστη η αρετή. Αυτό δεν σημαίνει ότι δεν θα διεκδικήσουμε την αλήθεια, τα δικαιώματά μας ή ότι δεν θα εξηγούμε τα πράγματα ως έχουν. Να είμαστε εξηγημένοι.

[1] Σχετικά με την έννοια της Υποκουλτούρας που σχολιάζει ο Μίκης θα άξιζε μια ιδιαίτερη παρέμβαση που δεν είναι στους σκοπούς αυτού του σημειώματος.

[2] Ειρηναίος Μαράκης, Έρωτας – γυναίκα – επανάσταση, περιοδικό Ατέχνως (14/3/15)